

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Навчально науковий інститут мистецтв

Кафедра методики музичного виховання та диригування

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВИРОБНИЧА (ПЕДАГОГІЧНА) ПРАКТИКА

підготовки бакалавра

з галузі знань А Освіта

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА

«СЕРЕДНЯ ОСВІТА (МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО)»

за спеціальністю А4 Середня освіта (за предметними спеціальностями)

предметна спеціальність А4.13 Середня освіта (Мистецтво.

Музичне мистецтво)

Кваліфікація: Вчитель-бакалавр музичного мистецтва закладу загальної середньої освіти, музичний керівник дошкільного закладу, викладач початкових спеціалізованих навчальних мистецьких закладів (за видами)

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від 26 серпня 2025 р.

м. Івано-Франківськ – 2025 р.

ВИРОБНИЧА (ПЕДАГОГІЧНА) ПРАКТИКА
Загальна інформація

Назва дисципліни	Виробнича (педагогічна) практика
Викладач	Колубаєв Олег Леонідович кандидат мистецтвознавства, доцент
Контактний телефон викладача	+380505759000
E-mail викладача	oleg.kolubayev@pnu.edu.ua oleh.kolubaiev@cnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний/заочний
Обсяг дисципліни	12 кредитів ЄКТС, 360 год., 8 тижнів (5+3 у двох модулях).
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://ceeq.cnu.edu.ua/vkhid-2/ Профіль (cnu.edu.ua)
Консультації	Консультації проводяться відповідно до Графіка індивідуальних занять зі студентами, розміщеному на інформаційному стенді та сайті кафедри https://kmvd.cnu.edu.ua/ . Також можливі консультації шляхом листування через електронну пошту

**Модуль 1. Педагогічна практика у загальноосвітніх
навчальних закладах**

1. Загальна інформація

Назва	Виробнича (педагогічна) практика (у загальноосвітніх навчальних закладах).
Викладач	Колубаєв Олег Леонідович кандидат мистецтвознавства, доцент
Контактний телефон викладача	+380505759000
E-mail викладача	oleg.kolubayev@pnu.edu.ua oleh.kolubaiev@cnu.edu.ua

Формат дисципліни	Очний/заочний
Обсяг	7.5 кредитів ЄКТС, 225 год.

2. Анотація

Практика студентів є невід’ємною складовою освітньо-професійної програми підготовки фахівців Навчально-наукового інституту мистецтв і спрямована на закріплення теоретичних знань, отриманих студентами за час навчання, набуття і удосконалення практичних навичок та умінь, формування та розвиток у студентів професійного вміння приймати самостійні рішення в умовах професійної ситуації, оволодіння сучасними методами, формами організації праці, засобами праці в галузі їх майбутньої спеціальності, визначених освітньо-кваліфікаційною характеристикою підготовки фахівців спеціальності А4 Середня освіта (за предметними спеціальностями) предметна спеціальність А4.13 Середня освіта (Мистецтво. Музичне мистецтво).

Практика студентів передбачає безперервність та послідовність її проведення при одержанні потрібного достатнього обсягу практичних знань і умінь відповідно до ОР «бакалавр».

Проходження студентами **Виробничої (педагогічної) практики** базується на принципах цілісного підходу до музично-педагогічної діяльності та тісно пов’язане з вивченням комплексу дисциплін психолого-педагогічного, фундаментального та професійно-орієнтованого циклу навчального плану, а саме: педагогіка, психологія, хорознавство, історія та теорія музики, хоровий клас, музична психологія, хорове диригування, сольфеджіо, гармонія, аналіз музичної форми, читання хорових партитур, вокальний клас. Дисципліна **«Виробнича (педагогічна) практика»** є однією з спеціальних дисциплін, що визначають кваліфікацію випускника як вчителя музичного мистецтва, керівника дитячих мистецьких колективів.

Виробнича (педагогічна) практика – одна з основних форм навчального процесу, спрямованих на формування висококваліфікованого спеціаліста. Практика знайомить студентів з майбутньою роботою, дає змогу вивчити головні виробничі етапи, закріпити теоретичні знання, набути навичок організаторської роботи у колективі. **Зміст дисципліни** полягає у ознайомленні майбутніх фахівців з науково-практичними основами педагогічної діяльності, як одного з важливих напрямків діяльності майбутнього педагога-музиканта, його науковим підґрунтям; систематизації знань, удосконалення практичних навичок набутих в процесі вивчення фахових дисциплін; прищепленні навичок до самостійної роботи з музично-педагогічною літературою, орієнтації в ній; формуванню

широкого художнього музичного світогляду майбутнього педагога-музиканта; виховання вміння самостійно мислити, аналізувати та інтерпретувати дитячі музичні твори; навчити студентів складанню та виконанню практичних завдань.

3. Мета та цілі навчальної дисципліни

Виробнича (педагогічна) практика студентів ОР «бакалавр» спеціальності А4 Середня освіта (за предметними спеціальностями) предметна спеціальність А4.13 Середня освіта (Мистецтво. Музичне мистецтво) спрямована на формування професійно-особистісних якостей, необхідних учителю музичного мистецтва, узагальнення та систематизацію професійних знань та навичок студентів; розвиток уміння застосовувати набуті знання в умовах реального процесу навчання і виховання учнів.

Основною **метою** педагогічної (виробничої) практики є підготовка студентів до виконання функцій учителя музичного мистецтва загальноосвітньої школи.

Найголовнішими завданнями проходження педагогічної практики вважаються:

1. Забезпечення зв'язку теоретичних знань фахових дисциплін з реальним педагогічним процесом, використання їх у розв'язанні конкретних навчальних, розвивальних і виховних завдань, а відтак – формування у студентів психологічної готовності до роботи в школі.

2. Виховання у студентів стійкого інтересу і любові до професії вчителя музичного мистецтва, формування умінь та навичок, що сприяють розвитку у них професійних якостей вчителя, потреби в педагогічній освіті.

3. Усвідомлення значущості соціально-психологічних, психологічно-педагогічних, методичних та творчих основ взаємодії вчителя й учня.

4. Підготовка студентів до підсумкової державної атестації, збір та апробація матеріалів до написання наукових робіт.

5. Ознайомлення студентів із сучасним станом навчально-виховної роботи в школі, передовим педагогічним досвідом і їх включення до розв'язання навчально-виховних проблем.

Виробнича (педагогічна) практика (у загальноосвітніх навчальних закладах) проходить у VIII семестрі і є творчою, навчальною лабораторією, де студенти вчаться спілкуватися з школярами різного віку, працювати з класним колективом та дитячими мистецькими колективами.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Загальні компетентності:

ЗК 1. Здатність до спілкування державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 6. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 8. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК 9. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 10. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

ЗК 11. Здатність працювати автономно та використовувати знання з іноземної мови.

Фахові компетентності:

ФК 2. Здатність усвідомлювати взаємозв'язки та взаємозалежності між теорією та практикою музичного мистецтва; використовувати знання про основні закономірності й сучасні досягнення у теорії, історії та методиці викладання музичного мистецтва.

ФК 8. Здатність використовувати професійно-профільні знання та навички при вихованні та навчанні музикантів, у процесі формування естетичних поглядів, тенденцій та художніх смаків; аналізувати, оцінювати й інтерпретувати культурні явища різних епох, мистецькі твори різних стилів, жанрів і форм, уміння висловлювати й аргументувати власні оцінні судження і позиції з основ музичного мистецтва.

ФК 9. Володіння основними психолого-педагогічними комунікативними аспектами, що сприяють продуктивній творчій діяльності дитячого колективу.

ФК 10. Здатність будувати індивідуальну освітню траєкторію в системі безперервної педагогічної освіти; застосовувати сучасні технології психолого-педагогічного діагностування в галузі педагогіки мистецтва та сучасні інформаційні технології в галузі.

ФК 13. Здатність усвідомлювати взаємозв'язки та взаємозалежності між теорією та практикою музичного мистецтва; використовувати знання про основні закономірності й сучасні досягнення у теорії, історії та методики викладання музичного мистецтва.

Результати навчання:

РН 2. Здатність здійснювати художньо-педагогічне спілкування з дітьми; вміння вирішувати педагогічні навчально-виховні, художньо-творчі завдання з

урахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів та їх музичної підготовки.

РН 3. Використовувати на професійному рівні методи та прийоми викладання гри на музичних інструментах. постановки голосу та техніки диригування.

РН 4. Готовність до художньо-творчої, музично-виконавської діяльності; інтерпретування музичних творів; реалізації колективних, індивідуальних музичних проєктів; розробки художньо-практичних, музичних завдань для учнів, відповідно до їх вікових особливостей.

РН 5. Знання хореографічної термінології рухів і вправ; вміння активізувати та розвивати творчі здібності засобами музичної виразності, відображення їх у рухах; застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях.

РН 6. Вміння використовувати знання, уміння і навички зі спеціалізованих професійних дисциплін в процесі вирішення практичних завдань під час проходження практик.

РН 8. Здатність застосовувати на практиці методичні принципи для засвоєння музичних дисциплін, зокрема - доступності, послідовності навчання; новітні явища в музичному мистецтві в єдності традицій і новаторства.

РН 9. Здатність до міжособистісного спілкування, емоційної стабільності, толерантності; готовність працювати в колективі; володіння українською мовою відповідно до норм культури мовлення, основами спілкування другою (іноземною) мовою.

РН 10. Готовність до свідомої педагогічної та виконавської діяльності, до планування й організації виконавського та педагогічного процесу, концертних програм і культурно-мистецьких проєктів.

РН 17. Здатність застосовувати фахові знання та практичні навички у репетиційній, концертній, педагогічній, науково-дослідницькій, музикознавчій роботі; демонструвати володіння музично-аналітичними навичками в процесі створення виконавських, музикознавчих та педагогічних інтерпретацій.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни	
Модуль 1.	Загальна кількість годин
	225

Ознаки навчальної дисципліни			
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
VIII	A4 Середня освіта (за предметними спеціальностями)	IV	нормативний

Тематика навчальної дисципліни			
Тема	кількість год.		
		практичні заняття	сам. роб
Змістовий модуль 1. Пізнавальна робота спеціаліста			
Організація діяльності середнього загальноосвітнього навчального закладу. Система роботи школи. Внутрішкільний розпорядок		7	3
Сучасні педагогічні технології та методи, прийоми навчання в загальноосвітній середній школі I-III ступеню. Організація та оптимізація навчального процесу та діяльності учнів загальноосвітніх шкіл.		8	3
Форми й принципи навчання в загальноосвітній середній школі I-III ступенів. Передовий педагогічний досвід.		7	3
Організація та забезпечення процесу навчання музичного мистецтва в середніх навчальних закладах. Навчальні програми для середньої загальноосвітньої школи з музичного мистецтва.		8	3
Вивчення календарно-тематичного плану роботи вчителя музичного мистецтва, ознайомлення з правилами ведення та оформлення шкільної документації.		7	3
Змістовий модуль 2. Підготовка студента-практиканта до навчальної та виховної діяльності в школі.			
Роль і функції вчителя музичного мистецтва, організатора виховної роботи.		8	4
Методи вивчення інтересів, запитів учнів початкового шкільного віку.		7	4

Відвідування уроків музичного мистецтва з метою вивчення їх структури, ефективних методів та прийомів навчання.		8	4
Змістовий модуль 3. Методи та прийоми роботи вчителя музичного мистецтва			
Критерії оцінювання знань з певної музичної теми. Система оцінювання музичних знань за 12-ти бальною системою.		7	4
Змістовно-методичне та матеріально-технічне забезпечення проведення уроків музичного мистецтва. Наочність та ТЗН.		8	4
Методи, прийоми роботи, види навчальної діяльності учнів на уроках музичного мистецтва.		7	4
Контроль знань. Види контролю.		8	4
Змістовий модуль 4. Функції вчителя музичного мистецтва			
Функції вчителя музичного мистецтва. Відвідування уроків музичного мистецтва з метою складання уявлення про професійно-педагогічні вміння вчителя-предметника.		7	4
Типи уроків. Структура музичного уроку. Проведення пробних уроків, спрямованих на визначення і вирішення навчальних, освітніх, розвиваючих та виховних цілей уроку.		8	4
Позаурочна та позашкільна робота з фаху. Ознайомлення з системою позакласної роботи музичного виховання у школі: з гуртками, індивідуальними та масовими заходами.		7	4
Змістовий модуль 5. Звітно-підсумкова діяльність студента-практиканта.			
Проведення контрольних уроків з музичного мистецтва, мистецтва.		8	4
Самоаналіз та аналіз проведених уроків.		7	4
Форми, методи і прийоми проведення позакласних і позашкільних музичних заходів для учнів.		8	4
Аналіз та самоаналіз позакласного (виховного) заходу з фаху.		7	4
Оформлення документації. Складання звіту з педагогічної практики. Подання методисту конспектів залікових уроків та сценарію позакласного заходу		8	4
Модуль 1. ЗАГ.:	225	150	75

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

<p>Загальна система оцінювання навчальної дисципліни</p>	<p>Загальна система оцінювання навчальної дисципліни є уніфікованою та здійснюється відповідно до Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу Карпатському національному університеті імені Василя Стефаника та Порядку організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти в Карпатському національному університеті імені Василя Стефаника.</p> <p>Поточний контроль та оцінювання проводиться викладачами-методистами безпосередньо під час проходження практики.</p> <p>Періодичний контроль проводиться з метою визначення успішності розвитку практикантів та засвоєння ними програми проходження практики на певному етапі чи виді діяльності.</p> <p>Форма контролю: VIII семестр: залік (захист практики під час проведення підсумкової конференції)</p> <p>Оцінювання курсу здійснюється з урахуванням усіх видів навчальної роботи за 100-бальною шкалою і переводиться у національну шкалу та шкалу ЄКТС.</p>
<p>Вимоги до звітної документації</p>	<p>Студентам надається тижневий термін після проходження практики для підготовки звітної документації та захисту матеріалів на підсумковій конференції, де обговорюються актуальні організаційно-методичні проблеми музичного виховання учнів, визначається рівень професійно-педагогічної готовності студентів до діяльності в школі, оцінюється навчально-виховна та творча робота кожного студента зокрема.</p> <p>У виступі аналізуються позитивні й негативні сторони, цікаві знахідки передового досвіду педагогічного колективу баз практики, звертається увага на забезпечення і збагачення роздавального ілюстративного матеріалу (наявного напочатку</p>

	<p>практики і виготовленого під час її проходження), на інноваційні методичні розробки уроків і виховних заходів учителями, студентами-практикантами.</p> <p>Особлива увага звертається на труднощі, що відчували студенти під час підготовки і проведення уроків музичного мистецтва. Це допоможе викладачам-методистам врахувати і винести проблематичні питання на спеціальне опрацювання під час аудиторних (практичних, семінарських) занять.</p> <p style="text-align: center;">Оформлення звітної документації</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Індивідуальний план навчально-виховної роботи студента-практиканта. 2) Щоденник студента-практиканта. 3) Письмовий звіт студента про проходження виробничої практики. 4) Характеристика зі школи за підписами директора школи, вчителя музичного мистецтва та класного керівника, завірена печаткою. 5) Плани-конспекти проведених уроків (загалом – 4), в тому числі розгорнуті плани двох залікових уроків музичного мистецтва та мистецтва за підписами вчителя музичного мистецтва та методиста, з оцінюванням. 6) Психолого-педагогічна характеристика учня. 7) Сценарій і аналіз виховного заходу з планом його підготовки та з відгуком вчителя чи методиста. <p>Контрольні заняття та виховні заходи презентуються фото та відеорядом, що є додатком до звітної документації.</p>
<p>Практичні заняття</p>	<p>Під час практичних занять здійснюється поточний контроль, основне завдання якого – перевірка рівня підготовки здобувачів ОП до виконання конкретної роботи. Поточна успішність з дисципліни є основною інформацією при проведенні підсумкового оцінювання.</p>

<p>Умови допуску до підсумкового контролю</p>	<p>Підсумкова оцінка за проходження практики повинна враховувати ступінь ефективності проведеної студентом навчально-виховної роботи, участь у роботі школи, суспільну активність студента, його ставлення до професії музиканта-педагога, до дітей, якість звітної документації.</p> <p>Якість звітної документації, а також термін її подачі студентом викладачеві-методисту може стати підставою для зниження оцінки, а в окремих випадках – до висновку про невиконання програми виробничої практики та не допуску до участі у підсумковій звітній конференції.</p> <p>Аналіз звітних документів практикантів дозволяє керівникам практики зробити висновки про якість роботи, ступінь підготовленості студентів до майбутньої навчально-виховної роботи в школі, ставлення до обраної професії.</p> <p>За наявності переліченої звітної документації, а також на підставі власної оцінки фаховим методистом виставляється загальна оцінка за проходження виробничої практики, яка вноситься до заліково-екзаменаційної відомості й залікової книжки студента.</p> <p>Студент, який не виконав програму виробничої практики з поважних причин (за наявності відповідних підтверджень: довідки про хворобу, пояснювальної записки з аргументованим викладом причин тощо), має право на повторне проходження практики. Керівництво, контроль і місце проходження практики визначається окремим розпорядженням Навчально-наукового інституту мистецтв.</p> <p>Студент, який за другим разом не пройшов практику або отримав негативну оцінку, вважається як такий, що не виконав навчальний план, а відтак – відраховується з контингенту студентів.</p>
<p>Підсумковий контроль</p>	<p>Форма контролю – захист матеріалів проходження практики.</p>

7. Політика навчальної дисципліни

Навчальну дисципліну розроблено з огляду на Національну рамку кваліфікацій для кваліфікаційного рівня «бакалавр», програмні вимоги навчальної дисципліни спрямовані на досягнення шостого (6) рівня Національної рамки кваліфікацій (Постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 року № 1341 зі змінами та доповненнями).

Навчальна дисципліна є органічною частиною освітньої програми і відповідає її логіці і вимогам. Відповідно, всі документи, розроблені для даної освітньої програми щодо оцінювання, результатів навчання тощо є чинними при вивченні навчальної дисципліни.

Політика навчальної дисципліни спрямована на набуття студентами компетентностей, необхідних для подальшої професійної діяльності.

Письмові роботи. Планується виконання студентами обов'язкових та додаткових письмових робіт: обов'язкової письмової контрольної роботи, письмових тестових завдань за темами, винесеними на самостійне опрацювання. У результаті виконання всіх видів робіт (онлайн та офлайн) студент повинен вільно володіти процесами синтезу, узагальнення, систематизації наукового матеріалу та вміти використовувати наукові знання в організації і проведенні наукових досліджень у професійній музично-педагогічній сфері, дотримуватись принципів академічної доброчесності.

У взаємовідносинах викладач та студенти керуються загальними морально-етичними принципами та правилами поведінки відповідно до Кодексу честі університету, ухваленого Конференцією трудового колективу 16 червня 2022 року.

Згідно з вимогами ОП студенти-практиканти повинні оволодіти обсягом теоретичних знань та практичних навиків з предмету:

Знати:

- базові положення нормативних документів у галузі музично-естетичної освіти;
- зміст та структуру базової та профільної програм з музичного мистецтва, з мистецтва, а також відповідних підручників;
- структуру уроків музичного мистецтва, мистецтва;
- способи діагностики навчальних досягнень учнів з музичного мистецтва.
- особливості організації навчально-виховного процесу в сучасних освітніх закладах;
- особливості застосування ТЗН в умовах навчально-виховної діяльності вчителів музичного мистецтва;
- основні форми організації навчально-виховної діяльності школярів;
- особливості роботи вчителів музичного мистецтва з різними віковими категоріями;

- вікові особливості психологічного та фізичного розвитку школярів;
- зміст програм та підручників «Музичне мистецтво», інтегрованого курсу «Мистецтво» та ознайомитись з іншими альтернативними сучасними програмами з музики;
- етапи і методику підготовки до уроку;
- схему плану-конспекту уроку;
- основні види діяльності і методику їхньої організації на уроці музичного мистецтва;
- основні форми організації позакласної і позашкільної роботи з учнями;

Вміти:

- застосовувати на практиці основні принципи, методи та прийоми навчання та виховання;
- методично грамотно спланувати і провести урок;
- проводити уроки різних типів, зокрема, інтегровані уроки мистецтв;
- проводити уроки за різними програмами;
- використовувати різні форми організації навчально-виховної діяльності школярів;
- використовувати ТЗН;
- складати календарні та поурочні плани з фахового предмету;
- організовувати, планувати та проводити різноманітні за формою і змістом виховні заходи;
- працювати з колективами художньої самодіяльності;
- проводити виховну роботу зі школярами і їх батьками;
- розвивати творчі здібності школярів;
- спілкуватися з учнями, їхніми батьками та колегами по роботі;
- використовувати різноманітні методи науково-педагогічного дослідження;
- аналізувати навчально-методичну літературу;
- етично поводитися в колективі;
- застосовувати набуті знання, вміння та навички в навчально-виховній роботі з учнями молодшої, основної та старшої школи;
- аналізувати програми і підручники з музики (для базового та профільного рівнів);
- розробляти плани-конспекти уроків з музичного мистецтва різних типів, форм;
- застосовувати як традиційні, так й інноваційні методи музичного виховання;

- здійснювати аналіз музично-педагогічної діяльності під час спостереження занять та самоаналіз власної роботи у процесі проведення уроків музичного мистецтва та мистецтва;
- розробляти тестові та творчо-діагностувальні завдання для учнів СЗШ;
- застосовувати емпіричні методи наукового музично-педагогічного дослідження для збору даних у ході виконання бакалаврської роботи.

Студенту належить щоденно впродовж робочого тижня (6 аудиторних год. на робочому місці та 3 год. самостійної роботи) відвідувати бази практик, старанно готуватися до занять, активно працювати, відповідально відноситися до процесу проходження виробничої практики. Поведінка в аудиторії повинна відповідати правилам поведінки педагогічних працівників у навчальному закладі. Пропущені заняття (за поважних причин) разом із практичними завданнями студент повинен виконати згідно терміну, відповідати відповідному кваліфікаційному рівню, дотримання вимог професійної етики.

8. Рекомендована література

Базова

1. Аристова Л. Методика музичного навчання та виховання: навч.-метод. посібник. Миколаїв: Іліон, 2018. 404 с.
2. Болгарський А. Г., Сагайдак Г. М. Хоровий клас і практика роботи з хором. К., 1987.
3. Вовк М. В. Методика музичного виховання молодших школярів. Івано-Франківськ, 2007. 264 с.
4. Гадзюк Г. Г. З музично-педагогічного досвіду. Збірник статей. Харків, «Видавництво «Сага», 2008. 188 с.
5. Доронюк В. Д. Зваричук Ж. Й. Шкільне хорознавство. Ів.-Франківськ, 2008.
6. Доронюк В. Д. Серганюк Л. І. Серганюк Ю. М. Диригент шкільного хору. Івано-Франківськ, 2009.
7. Зваричук Ж. Й. Питання хорознавства. Ів.-Франківськ. Нова Зоря, 2018.
8. Кушка Я. Методика музичного виховання дітей. Вінниця.: Нова книга, 2007. 120 с.
9. Леонтович М. Практичний курс навчання співу у середніх школах України. К.: 1989.
10. Падалка Г. Учитель, музика, діти. К.:Муз.Укр., 1982. 144 с.

11. Падалко Л. І. Виховання ансамблю в хорі: Посібник. К.: Мистецтво, 1996. 172 с.
12. Печерська Е. П. Уроки музики в початкових класах . К.: Либідь, 2001.
13. Попов В. Організаційні і методичні основи роботи дитячого хору. К., 1990.
14. Серганюк Л. І. Методика аналізу хорових творів. Івано-Франківськ, 2016.
15. Раввінов О. Методика хорового співу в школі. К.: Муз.Укр., 1971. 120 с.
16. Ростовський О. Я. Методика викладання музики в початковій школі. Т.: Навчальна книга – Богдан, 2001, 232 с.
17. Ростовський О. Я. Методика викладання музики в основній школі. Т.: Навчальна книга – Богдан, 2001, 254 с.
18. Ростовський О. Я. Педагогіка музичного сприймання. Київ.: 1997.
19. Ростовський О. Я. Теорія і методика музичної освіти: Навч.-методичний посібник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2011. 640 с.
20. Хлебникова Л. О. Методика хорового співу в початковій школі. Метод. посіб. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2006.
21. Черкасов В. Ф. Теорія і методика музичної освіти: навчальний посібник. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2014. 472 с.

Репертуарні збірники та нотні видання.

1. Леонтович М. «Хорові твори». Упорядник Кузик В. В. «Музична Україна». Київ, 2005.
2. Колесса Ф. Шкільний співаник. Київ. Музична Україна, 1993. 223с. (перевидання)
3. Кушка Я. С. Збірник пісень для школярів. Частина 2. Нотний додаток. Збірник пісень для школярів. Вінниця: Нова книга, 2007. 124с.
4. Лисенко М. Молодощі. Збірка танків та веснянок в хоровому розкладі. Київ. Муз.Україна, 1990. 143с.
5. Україно, мій ти краю. Збірник пісень А. Басової на вірші М. Підгірянки: Ів.-Франківськ. облвидав «Галичина», 1992. 56с.
6. Савчук В. Я. Пісенний світ школяра. Навчально-методичний посібник, Ч. I, Ч. II. Івано-Франківськ, 2006, 2007.
7. Оперні хори. Перекладення для дитячого хору. Упорядник Є. Виноградова. В-во Муз.Україна, 1984. 62с.
8. Хрестоматія з практикуму шкільного репертуару. Загальне упорядкування Вовк М. В. Ів.-Франківськ, Ч. I, 2006. 164с.; Ч. II, 2008. 165с.
9. Хрестоматія з хорового співу. Співає «Жайвір». Львів. Край, 2008.

Інформаційні ресурси

1. On-line Ресурси для вчителів музичного мистецтва та художньої культури
2. Онлайнове сховище аудіофайлів – <http://plus-music.org>
3. Сервіс, який добирає музику під настрій користувача – <http://musicoverly.com>
4. Сховище фонограм (плюс та мінус) на сайті «Талановиті діти Львова» – <http://ledi-di.ucoz.ua>
5. Хмарне сховище дитячої музики (плюс і мінус) – <http://www.freemuzichka.com>
7. Онлайнове сховище мінусовок та караоке – <http://www.karaoke-karaoke.com.ua>
9. Запис голосу онлайн – <http://vocaroo.com>
11. Онлайновий генератор мелодій з використанням 16 різних інструментів та фонових звуків – <http://opensongproject.com>
13. Онлайнова студія звукозапису – <http://www.audiotool.com>
14. Онлайнова студія звукозапису – <http://soundation.com>
15. Хмарні нотні редактори – <http://www.melod.us>
17. Музеї онлайн – <http://musei-online.blogspot.com>
19. Британський музей – <http://www.britishmuseum.org/>
20. Лувр – <http://www.louvre.fr/>
21. Музей Прадо – <https://www.museodelprado.es/coleccion/>
22. Міністерство освіти і науки України <http://www.mon.gov.ua/>
23. Освіта.UA <http://ru.osvita.ua/school/>
24. Музейний простір України <http://prostir.museum/>
25. Сайт Василенко Едуарда Васильовича <http://gimnasium107.ucoz.ua/forum/53-110-1>
26. Методичний портал <http://metodportal.net/>
27. СЦЕНКИ для шкільного свята <http://szenki.in.ua/>
28. методичні розробки ЛОІШО
29. Українські мінусовки <http://minus.lviv.ua/>
30. Пісні для дітей Наталії Стахорської <http://nataliukraine.com/ua/pisni/pisni-dlya-ditej>
31. ШКІЛЬНЕ ЖИТТЯ на Facebook
32. Заспівай! Музичний дитячий портал з нотами і піснями
33. 10 легендарних рок-гуртів України
34. Ноти українських композиторів

**Модуль 2. Педагогічна практика за фаховими кваліфікаціями
у початкових спеціалізованих мистецьких навчальних
закладах**

1. Загальна інформація

Назва	Виробнича (педагогічна) практика (за фаховими кваліфікаціями у початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладах).
Викладач	Колубасєв Олег Леонідович кандидат мистецтвознавства, доцент
Контактний телефон викладача	+380505759000
E-mail викладача	oleh.kolubaiev@cnu.edu.ua oleg.kolubayev@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний/заочний
Обсяг дисципліни	4.5 кредити ЄКТС, 135 год.

2. Анотація

Практика студентів є невід'ємною складовою освітньо-професійної програми підготовки фахівців Навчально-наукового інституту мистецтв і спрямована на закріплення теоретичних знань, отриманих студентами за час навчання, набуття і удосконалення практичних навичок та умінь, формування та розвиток у студентів професійного вміння приймати самостійні рішення в умовах професійної ситуації, оволодіння сучасними методами, формами організації праці, засобами праці в галузі їх майбутньої спеціальності та фаховими кваліфікаціями, визначеними ОП та освітньо-кваліфікаційною характеристикою підготовки фахівців спеціальності А4 Середня освіта (за предметними спеціальностями) предметна спеціальність А4.13 Середня освіта (Мистецтво. Музичне мистецтво).

Виробнича (педагогічна) практика за фаховими кваліфікаціями передбачає безперервність та послідовність її проведення при одержанні потрібного достатнього обсягу практичних знань і умінь відповідно до ОР «бакалавр».

Проходження студентами «**Виробничої (педагогічної) практики**» базується на принципах цілісного підходу до мистецької та музично-педагогічної діяльності та тісно пов'язане з вивченням комплексу дисциплін психолого-педагогічного, фундаментального та професійно-орієнтованого циклу навчального плану, а саме: педагогіка, психологія, хорознавство, хоролий клас, музична психологія, хорове диригування, сольфеджіо,

гармонія, аналіз музичної форми, читання хорових партитур, постановка голосу. Дисципліна «**Виробнича (педагогічна) практика**» за фаховими кваліфікаціями є однією зі спеціальних дисциплін, що визначають кваліфікацію випускника як викладача початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів (за видами навчальних дисциплін: фортепіано, струнні інструменти, духові інструменти, ударні інструменти, вокально-хоровий цикл дисциплін, диригування).

Виробнича (педагогічна) практика за фаховими кваліфікаціями – одна з основних форм навчального процесу, спрямованих на формування висококваліфікованого спеціаліста. Практика знайомить студентів з майбутньою трудовою діяльністю, дає змогу вивчити головні виробничі етапи, закріпити теоретичні знання, набути навичок викладацької роботи у початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладах. **Зміст дисципліни** полягає у ознайомленні майбутніх фахівців з науково-практичними основами педагогічної діяльності, як одного з важливих напрямків діяльності майбутнього педагога-музиканта, його науковим підґрунтям; систематизації знань, удосконалення практичних навичок набутих в процесі вивчення фахових дисциплін; прищепленні навичок до самостійної роботи з музичною літературою, орієнтації в ній; формуванню широкого художнього музичного світогляду майбутнього педагога-музиканта; виховання вміння самостійно мислити, аналізувати та інтерпретувати музичні твори; навчити студентів складанню та виконанню практичних завдань.

3. Мета та цілі навчальної дисципліни

Виробнича (педагогічна) практика за фаховими кваліфікаціями студентів ОР «бакалавр» спеціальності А4 Середня освіта (за предметними спеціальностями) предметна спеціальність А4.13 Середня освіта (Мистецтво. Музичне мистецтво) спрямована на формування професійно-особистісних якостей, необхідних викладачу, узагальнення та систематизацію професійних знань та навичок студентів; розвиток уміння застосовувати набуті знання в умовах реального процесу навчання і виховання молодих музикантів.

Основною **метою** педагогічної (виробничої) практики за фаховими кваліфікаціями є підготовка студентів до виконання функцій викладача початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів.

Найголовнішими завданнями проходження педагогічної практики вважаються:

1. Забезпечення зв'язку теоретичних знань фахових дисциплін з реальним педагогічним процесом, використання їх у розв'язанні конкретних навчальних, розвивальних і виховних завдань, а відтак – формування у студентів психологічної готовності до роботи в музичній школі.

2. Виховання у студентів стійкого інтересу і любові до професії викладача фахових дисциплін, формування умінь та навичок, що сприяють розвитку у них професійних якостей педагога, потреби в музично-педагогічній освіті.

3. Усвідомлення значущості соціально-психологічних, психологічно-педагогічних, методичних та творчих основ взаємодії педагога й учня.

4. Підготовка студентів до підсумкової державної атестації, збір та апробація матеріалів до написання наукових робіт.

5. Ознайомлення студентів із сучасним станом навчального та виховного процесів у початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладах, передовим педагогічним досвідом і їх включення до розв'язання навчально-виховних проблем.

Виробнича (педагогічна) практика за фаховими кваліфікаціями (у ДМШ) проходить у VIII семестрі і є творчою, навчальною лабораторією, де студенти вчаться спілкуватися з музикантами-початківцями, працювати з дитячими мистецькими колективами.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Загальні компетентності:

ЗК 1. Здатність до спілкування державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 6. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 8. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК 9. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 10. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

ЗК 11. Здатність працювати автономно та використовувати знання з іноземної мови.

Фахові компетентності:

ФК 2. Здатність усвідомлювати взаємозв'язки та взаємозалежності між теорією та практикою музичного мистецтва; використовувати знання про основні закономірності й сучасні досягнення у теорії, історії та методиці викладання музичного мистецтва.

ФК 8. Здатність використовувати професійно-профільні знання та навички при вихованні та навчанні музикантів, у процесі формування естетичних поглядів, тенденцій та художніх смаків; аналізувати, оцінювати й інтерпретувати культурні явища різних епох, мистецькі твори різних стилів, жанрів і форм, умінь висловлювати й аргументувати власні оцінні судження і позиції з основ музичного мистецтва.

ФК 9. Володіння основними психолого-педагогічними комунікативними аспектами, що сприяють продуктивній творчій діяльності дитячого колективу.

ФК 10. Здатність будувати індивідуальну освітню траєкторію в системі безперервної педагогічної освіти; застосовувати сучасні технології психолого-педагогічного діагностування в галузі педагогіки мистецтва та сучасні інформаційні технології в галузі.

ФК 13. Здатність усвідомлювати взаємозв'язки та взаємозалежності між теорією та практикою музичного мистецтва; використовувати знання про основні закономірності й сучасні досягнення у теорії, історії та методики викладання музичного мистецтва.

Результати навчання:

РН 2. Здатність здійснювати художньо-педагогічне спілкування з дітьми; вміння вирішувати педагогічні навчально-виховні, художньо-творчі завдання з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів та їх музичної підготовки.

РН 3. Використовувати на професійному рівні методи та прийоми викладання гри на музичних інструментах, постановки голосу та техніки диригування.

РН 4. Готовність до художньо-творчої, музично-виконавської діяльності; інтерпретування музичних творів; реалізації колективних, індивідуальних музичних проєктів; розробки художньо-практичних, музичних завдань для учнів, відповідно до їх вікових особливостей.

РН 5. Знання хореографічної термінології рухів і вправ; вміння активізувати та розвивати творчі здібності засобами музичної виразності, відображення їх у рухах; застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях.

РН 6. Вміння використовувати знання, уміння і навички зі спеціалізованих професійних дисциплін в процесі вирішення практичних завдань під час проходження практик.

РН 8. Здатність застосовувати на практиці методичні принципи для засвоєння музичних дисциплін, зокрема - доступності, послідовності навчання; новітні явища в музичному мистецтві в єдності традицій і новаторства.

РН 9. Здатність до міжособистісного спілкування, емоційної стабільності, толерантності; готовність працювати в колективі; володіння українською мовою відповідно до норм культури мовлення, основами спілкування другою (іноземною) мовою.

РН 17. Здатність застосовувати фахові знання та практичні навички у репетиційній, концертній, педагогічній, науково-дослідницькій, музикознавчій

роботі; демонструвати володіння музично-аналітичними навичками в процесі створення виконавських, музикознавчих та педагогічних інтерпретацій.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни	
Модуль 2.	Загальна кількість годин
	135

Ознаки навчальної дисципліни			
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
VIII	A4 Середня освіта (за предметними спеціальностями)	IV	нормативний

Тематика навчальної дисципліни			
Тема	кількість год.		
	лекції	практичні заняття	сам. роб
Змістовий модуль 1. Пізнавальна робота спеціаліста			
Організація діяльності в початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладах. Система роботи ДМШ. Внутрішкільний розпорядок.		9	4
Роль і функції викладача фахових дисциплін початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів.		9	5
Сучасні педагогічні методика та форми навчання у ДМШ. Організація та оптимізація навчального процесу. Передовий педагогічний досвід.		8	4
Основи сольного інструментального, вокального, вокально-хорового, ансамблевого виконавства. Програмові вимоги та завдання з фахових		9	5

дисциплін.			
Структура і зміст заняття з фаху Принципи і методи навчання.		9	4
Змістовий модуль 2. Підготовка студента-практиканта до навчальної та виховної діяльності в початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладах.			
Специфіка, зміст і структура діяльності викладача фахових дисциплін. Форми роботи над музичними творами.		9	5
Педагогічний репертуар викладача з фаху. Аналіз репертуарних творів з фаху.		9	4
Методика роботи над виконавською технікою. (Гами, етюди, вправи, вокальні вправи, гармонічні вправи, розспівки, слухання, сприйняття та аналіз та ін.) Структура домашніх занять та домашніх завдань.		9	5
Етапи засвоєння музичного твору. Методи засвоєння поліфонічних творів, п'єс та творів великої форми з фаху.		9	4
Аналіз та самоаналіз проведених занять з фаху. Виховна діяльність викладача фахових дисциплін у ДМШ.		9	5
Модуль 2. ЗАГ.:	135	90	45

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Загальна система оцінювання навчальної дисципліни є уніфікованою та здійснюється відповідно до Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу Карпатському національному університеті імені Василя Стефаника та Порядку організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої
---	---

	<p>освіти в Карпатському національному університеті імені Василя Стефаника.</p> <p>Поточний контроль та оцінювання проводиться викладачами-методистами безпосередньо під час проходження практики.</p> <p>Періодичний контроль проводиться з метою визначення успішності розвитку практикантів та засвоєння ними програми проходження практики на певному етапі чи виді діяльності.</p> <p>Форма контролю: VIII семестр: залік (захист практики під час проведення підсумкової конференції)</p> <p>Оцінювання курсу здійснюється з урахуванням усіх видів навчальної роботи за 100-бальною шкалою і переводиться у національну шкалу та шкалу ЄКТС.</p>
<p>Вимоги до звітної документації</p>	<p>Студентам надається тижневий термін після проходження практики для підготовки звітної документації та захисту матеріалів на підсумковій конференції, де обговорюються актуальні організаційно-методичні проблеми початкового музичного навчання та виховання учнів, визначається рівень професійно-педагогічної готовності студентів до діяльності в початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладах, оцінюється навчально-виховна та творча робота кожного студента зокрема.</p> <p>У виступі аналізуються позитивні й негативні сторони, цікаві знахідки передового досвіду педагогічного колективу баз практики, звертається увага на інноваційні методичні розробки занять з фахових дисциплін.</p> <p>Особлива увага звертається на труднощі, що відчували студенти під час підготовки і проведення занять. Це допоможе викладачам-методистам врахувати і винести проблематичні питання на спеціальне опрацювання під час аудиторних (практичних, семінарських) занять та складання навчальних планів, робочих програм.</p> <p>Оформлення звітної документації</p>

	<ol style="list-style-type: none"> 1) Щоденник студента-практиканта. 2) Письмовий звіт студента про проходження виробничої практики. 3) Характеристика студента-практиканта від бази практики за підписами директора, викладача фахової дисципліни, завірена печаткою. 4) Плани-конспекти проведених контрольних занять (загалом – 2), за підписами викладача фахових дисциплін та методиста, з оцінюванням. <p>Контрольні заняття презентуються фото та відеорядом, що є додатком до звітної документації.</p>
<p>Практичні заняття</p>	<p>Під час практичних занять здійснюється поточний контроль, основне завдання якого – перевірка рівня підготовки здобувачів ОП до виконання конкретної роботи. Поточна успішність з дисципліни є основною інформацією при проведенні підсумкового оцінювання.</p>
<p>Умови допуску до підсумкового контролю</p>	<p>Підсумкова оцінка за проходження практики повинна враховувати ступінь ефективності проведеної студентом навчально-виховної роботи, участь у роботі бази практики, суспільну активність студента, його ставлення до професії музиканта-педагога, до дітей, якість звітної документації.</p> <p>Якість звітної документації, а також термін її подачі студентом викладачеві-методисту може стати підставою для зниження оцінки, а в окремих випадках – до висновку про невиконання програми виробничої практики та не допуску до участі у підсумковій звітній конференції.</p> <p>Аналіз звітних документів практикантів дозволяє керівникам практики зробити висновки про якість роботи, ступінь підготовленості студентів до майбутньої навчально-виховної роботи в початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладах, ставлення до обраної професії.</p>

	<p>За наявності переліченої звітної документації, а також на підставі власної оцінки фаховим методистом виставляється загальна оцінка за проходження виробничої практики, яка вноситься до заліково-екзаменаційної відомості й залікової книжки студента.</p> <p>Студент, який не виконав програму виробничої практики з поважних причин (за наявності відповідних підтверджень: довідки про хворобу, пояснювальної записки з аргументованим викладом причин тощо), має право на повторне проходження практики. Керівництво, контроль і місце проходження практики визначається окремим розпорядженням Навчально-наукового інституту мистецтв.</p> <p>Студент, який за другим разом не пройшов практику або отримав негативну оцінку, вважається як такий, що не виконав навчальний план, а відтак – відраховується з контингенту студентів</p>
Підсумковий контроль	Форма контролю – захист матеріалів проходження практики.

7. Політика навчальної дисципліни

<p>Навчальну дисципліну розроблено з огляду на Національну рамку кваліфікацій для кваліфікаційного рівня «бакалавр», програмні вимоги навчальної дисципліни спрямовані на досягнення шостого (6) рівня Національної рамки кваліфікацій (Постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 року № 1341 зі змінами та доповненнями).</p> <p>Навчальна дисципліна є органічною частиною освітньої програми і відповідає її логіці і вимогам. Відповідно, всі документи, розроблені для даної освітньої програми щодо оцінювання, результатів навчання тощо є чинними при вивченні навчальної дисципліни.</p> <p>Політика навчальної дисципліни спрямована на набуття студентами компетентностей, необхідних для подальшої професійної діяльності.</p> <p>У взаємовідносинах викладач та студенти керуються загальними морально-етичними принципами та правилами поведінки відповідно до Кодексу честі університету, ухваленого Конференцією трудового колективу 16 червня 2022 року.</p>

Згідно з вимогами ОП студенти-практиканти повинні оволодіти обсягом теоретичних знань та практичних навиків з предмету:

Знати:

- базові положення нормативних документів у галузі музично-естетичної освіти;
- зміст та структуру базової та профільної програм з фахових дисциплін, а також відповідних підручників та хрестоматійного забезпечення навчального процесу;
- структуру занять з фахових дисциплін;
- способи і методи діагностики навчальних досягнень учнів;
- особливості організації навчально-виховного процесу в сучасних початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладах;
- особливості застосування ТЗН в умовах навчально-виховної діяльності викладачів фахових дисциплін;
- основні форми організації навчальної діяльності учнів;
- особливості роботи викладачів з різними віковими категоріями;
- вікові особливості психологічного та фізичного розвитку учнів;
- зміст програм, підручників та хрестоматій з фахових дисциплін, ознайомитись та при потребі використовувати інші альтернативні сучасні навчальні програми;
- етапи і методику підготовки до занять;
- схему плану-конспекту заняття з фахових дисциплін;
- основні види діяльності і методику їхньої організації на заняттях;
- методику поетапного вивчення музичного твору;
- основні форми організації виховної роботи з учнями.

Вміти:

- застосовувати на практиці основні принципи, методи та прийоми навчання та виховання;
- методично грамотно планувати і провести заняття;
- проводити заняття різних типів;
- використовувати різні форми організації навчально-виховної діяльності учнів;
- вміти застосовувати набуті творчо-виконавські навички у педагогічній діяльності;
- використовувати ТЗН;
- складати календарні та поурочні плани з фахової дисципліни;
- працювати з дитячими мистецькими колективами;

- проводити виховну роботу з учнями і їх батьками;
- розвивати творчі здібності учнів;
- спілкуватися з учнями, їхніми батьками та колегами по роботі;
- використовувати різноманітні методи науково-педагогічного дослідження;
- аналізувати навчально-методичну літературу;
- етично поводитися в колективі;
- аналізувати новітні програми та підручники з фахових дисциплін;
- застосовувати як традиційні, так й інноваційні методи навчання;
- здійснювати аналіз музично-педагогічної діяльності під час спостереження занять колег та самоаналіз власної роботи;
- застосовувати емпіричні методи наукового музично-педагогічного дослідження для збору даних у ході виконання бакалаврської роботи.

Студенту належить щоденно впродовж робочого тижня (6 аудиторних год. на робочому місці та 3 год. самостійної роботи) відвідувати бази проходження практики, старанно готуватися до занять, активно працювати, відповідально відноситися до процесу проходження виробничої практики. Поведінка в аудиторії повинна відповідати правилам поведінки педагогічних працівників у навчальному закладі. Пропущені заняття (за поважних причин) разом із практичними завданнями студент повинен виконати згідно терміну, відповідати відповідному кваліфікаційному рівню, дотримання вимог професійної етики.

8. Рекомендована література

Базова

1. Воробкевич Т. П. Методика викладання гри на фортепіано. Львів: ЛДМА, 2001. 144 с.
2. Горенко Л. Робота баяніста над музичним твором. К.: Музична Україна, 1982. 49 с.
3. Гуральник Н. П. Розвиток скрипкової школи Східної Європи ХХ століття: історія, теорія, методика: навч.-метод. посібник. К.: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2005. 144 с.
4. Гуральник Н. Українська фортепіанна школа ХХ століття в контексті музичної педагогіки. К.: Вища школа, 2007. 312 с.

5. Давидов М. А. Теоретичні основи формування виконавської майстерності баяніста : навч. посіб. [для вузів]. К.: Муз. Україна, 1997. 240 с.
6. Пляченко Т. М. Методика роботи з музично-інструментальними колективами: навч.-метод. посібник [для студ. мистецького ф-ту пед. університету]; [Рекомендовано Мін. освіти і науки України]. Кіровоград : «Імекс-ЛТД», 2009. 232 с.
7. Пляченко Т. М. Основи скрипкової педагогіки : навчальні матеріали [для студентів музично-педагогічного факультету]. Кіровоград: РВЦ КДПУ ім. В. Винниченка, 2001. 44 с.
8. Стеценко В. Методика навчання гри на скрипці. К.: Музична Україна, 1974. Ч. I. 170 с.
9. Стеценко В. Методика навчання гри на скрипці. К. : Музична Україна, 1982. Ч. 2. 120 с.
10. Шрамко О. І. Основний музичний інструмент: алгоритми методики: навчально-методичний посібник для студентів музичних факультетів вищих педагогічних закладів. Кривий Ріг: Видавничий дім, 2008. 219 с.

Викладач:

Кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри методики
музичного виховання та диригування

Олег КОЛУБАЄВ